

קידושין לט

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. ספר המקנה על קידושין - דף לט עמוד א:

והכריז על פירותיהן שטעון גניזה וכו'. נראה לי הטעם בזה דאף דספק ערלה מותר בח"ל. אם כן הי' יכולין לקנות מהם כדאמר לעיל דספק ערל' מותר אפילו בסוריא אלא הטעם בזה כיון דהם אומרים אין ערלה בח"ל חשודים הם למכור פירות דערלה נמצא הקונה מהם הוא מכשיל אותם באיסור הנאות דמי ערלה

2. ספר המקנה על קידושין - דף לט עמוד א:

כל האומר אין ערלה בח"ל וכו'. י"ל דלענין קללה זו שקיללם בכך הוא משום דהוי סבר שמה שאמרו אין ערלה בחוץ לארץ הוא גנאי לארץ ישראל על פי מה דאיתא בזוהר פרשת קדושים ובבעל עקיזה שם ובפירוש האלשיך שם הוא משום דבשלש שנים הראשונים יש בפירות עדיין כח החומריות שבארץ מבחינות חיצוניות המזקת לנפש עד שנתברר ממנה בשנה הרביעית ע"ש אם כן מ"ש אין ערלה בח"ל היינו שאין בה כח החומריות כמו בא"י וכן משמע הלשון אין ערלה בח"ל ולא אמר אין ערלה נוהג בח"ל כלשון המתניתין אלא משמע שכח החומר' הנקרא ערלה אין בח"ל ולכך אינו נאסר וזהו מבחינות חטא המרגלי' שהוציאו דיבת הארץ ודיבת פירות' כמ"ש חז"ל ונענשי' ע"ז שלא הי' לבניהם חלק בגורל הארץ כדאיתא בב"ב שיהושע וכלב נטלו חלקם דכתיב חיו מן האנשים ולכך קיללם ג"כ שלא יהי' לבניהם משליך חבל בגורל ה' ...

3. ריטב"א על מסכת קידושין דף לט/א

וכי תימא והא כתיב את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ולא דרשינן הכי ואיכא למימר דשאני התם דמני מצות מברישא וכי כתיב חקתי תשמרו אמצות וחוקים דלעיל מהדר אבל כי כתיבי מצות בתר הכי ומקמי דמני לה למצות אמר את חקתי תשמרו או ושמרתם את חקתי משמע חקתי שחקתי כבר מורי נר"ו:

4. ריטב"א על מסכת קידושין דף לט/א

מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה כלומר שהוא דבר מסויים ומערב זה בזה להדיא גוף בגוף מה שאין כן בכלאי זרעים וכלאי הכרם

5. רמב"ם יד החזקה - הלכות תשובה פרק ג

(ב) אדם שעונותיו מרובין על זכותיו מיד הוא מת ברשעו שנאמר על רוב עונך וכן מדינה שעונותיה מרובין מיד היא אובדת שנאמר זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו' וכן כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכותיהן מיד הן נשחתין שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם וישקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גודלם יש זכות שהיא כנגד כמה עונות שנאמר יען נמצא בו דבר טוב ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכיות כנגד העונות.

6. ספר תומר דבורה - פרק ראשון

הרי הקב"ה מתנהג עם ישראל במדה זו, והיא סוד כבישת העון. כי הנה המצוה היא כפורחת עלתה נצה, ובוקע ועולה עד אין תכלית לכנוס לפניו ית'. אמנם העונות אין להם כניסה שם, חס ושלום, אלא כובשם שלא יכנסו, כדכתיב (תהלים ה', ה'): "לא יגורך רע", "לא יגורך רע" (שוח"ט שם; שבת קמ"ט, ב'). א"כ אין העון נכנס פנימה. ומטעם זה "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (קדושין ל"ט, ב'), מפני שהמצוה היא לפניו ית', והיאך יתן לו ממה שלפניו שכר רוחני בעולם גשמי. והרי כל העולם אינו כדאי למצוה אחת ולקורת רוח אשר לפניו.

7. רמב"ם יד החזקה - הלכות תשובה פרק ט

(א) מאחר שנודע שמתן שכרן של מצות והטובה שנוכח לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה היא חיי העולם הבא שנאמר למען ייטב לך והארכת ימים והנקמה שנוקמים מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הכתובות בתורה היא הכרת שנאמר הכרת הנפש ההיא עונה בה מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך ואם לא תשמעו יקרה אתכם כך וכל אותן הדברים בעולם הזה כגון שובע ורעב ומלחמה ושלוה ומלכות ושפלות וישיבת הארץ וגלות והצלחת מעשה והפסדו ושאר כל דברי הברית כל אותן הדברים אמת היו ויהיו ובזמן שאנו עושים כל מצות התורה יגיעו אלינו טובות העולם הזה כולן ובזמן שאנו עוברין עליהן תקראנה אותנו הרעות הכתובות ואף על פי כן אין אותן הטובות הם סוף מתן שכרן של מצות ולא אותן הרעות הם סוף הנקמה שנוקמין מעובר על כל המצות אלא כך הוא הכרע כל הדברים הקב"ה נתן לנו תורה זו עץ חיים היא וכל העושה כל הכתוב בה ויודעו דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העולם הבא ולפי גודל מעשיו ורוב חכמתו הוא זוכה והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלוה ורבוי כסף וזהב כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא וכן הוא אומר בתורה אחר שהבטיח בטובות העולם הזה וצדקה תהיה לנו וגו' וכן הודיענו בתורה שאם נעזוב התורה מדעת ונעסוק בהבלי הזמן כענין שנאמר וישמן ישורון ויבעט שדיין האמת יסיר מן העוזבים כל טובות העולם הזה שהן חזקו ידיהם לבעוט ומביא עליהם כל הרעות המונעים אותן מלקנות העולם הבא כדי שיאבדו ברשעים הוא שכתוב בתורה תחת אשר לא עבדת את ה' וגו' ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך נמצא כל אותן הברכות והקללות על דרך זו כלומר אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו משפיע לכם הברכות האלו ומרחיק הקללות מכם עד שתהיו פנויים להתחכם בתורה ולעסוק בה כדי שתזכו לחיי העולם הבא וייטב לך לעולם שכולו טוב ותאריך ימים לעולם שכולו ארוך ונמצאתם זוכין לשני העולמות לחיים טובים בעולם הזה המביאים לחיי העולם הבא שאם לא יקנה פה חכמה ומעשים טובים אין לו במה יזכה שנאמר כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול ואם עזבתם את ה' ושגיתם במאכל ובמשתה וזנות וזומה להם מביא עליכם כל הקללות האלו ומסיר כל הברכות עד שיכלו ימיכם בבהלה ופחד ולא יהיה לכם לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצות כדי שתאבדו מחיי העולם הבא ונמצא שאבדתם שני עולמות שבזמן שאדם טרוד בעולם הזה בחולי ובמלחמה ורעבון אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצות שבהן זוכין לחיי העולם הבא:

(ב) ומפני זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' ונאמר ולא ילמדו איש את אחיו ואיש את רעהו ונאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם מפני שאותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל חכמה יהיה יתר משלמה ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה' ויבואו כל הגוים לשומעו שנאמר והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים וסוף כל השכר כולו והטובה האחרונה שאין לה הפסק וגרעון הוא חיי העולם הבא אבל ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור לישראל וכבר אמרו חכמים הראשונים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד:

8. ספר בניהו בן יהודע על קידושין דף ט/ב

שם אלא למטן ייטב לך לעולם שכולו טוב...ודע דהאי עולם שכולו ארוך ועולם שכולו טוב קאי על אחר תחיית המתים, שיחיו הגופים בעולם הזה עצמו ואז יתקיים שכר זה, וזהו חוץ משכר עולם הבא ששם עונג הנשמות:

9. ספר בניהו בן יהודע על חולין דף קמ"א

ברם במאמר זה איכא למידק קושיא עצומה, דבשלמא בחלוקה דייטב לך יש לפרש שפיר בעולם שכולו טוב דמרבים לו הטוב שם בעבור מצוה זו, אך באריכות ימים מה שייך למימר על עולם הבא יאריכון ימין, והלא שם לא יש מות, וכיון שנכנס לעולם הבא ישאר חי לעולם, והכל שוים בזה. ונ"ל בס"ד הבטחת אריכות ימים הוא על התחלת ביאתו וכניסתו שם, והוא כי אין אדם בא ונכנס במקום עולם הבא אלא עד שישלים תיקון נפשו בעולם הזה, אך יש משלים תיקון נפשו בשלש וארבע גלגולים ואז נכנס בעולם הבא, ויש צריך

לו מאה גלגולים, דהיינו יש אחד באה נפשו לעולם הזה בתחלת אלף הרביעי, ואחר מאה או מאתים שנים משלים תיקון נפשו ובאה ושכנה במקום עולם הבא, ויש אחד באה נפשו לעולם הזה כמו אדם זה בתחלת אלף הרביעי והוצרכה לגלגולים רבים, ועד אלף השישי לא נשלמה, ראה כמה שנים חי הראשון בעולם הבא יותר מן השני, וכן על זה הדרך בתיקון הרוח ובתיקון הנשמה, ויש בזה חלוקות הרבה בזמן השנים אשר ירבו לאדם בעולם הבא, ועל זה אמר למען יאריכון ימך בעולם שכולו ארוך דהיינו שתגין מצוה זו של כבוד אב ואם אם תעשנה כתקנה שלא תצטרך לגלגולים רבים עד שתשלים תיקון נפשך אלא תשלים בעולם הזה בשנים מועטות, וממילא תקדים לילך למקום עולם הבא קודם, ואז יאריכון ימך שם משאר בני אדם בני גילך שבאו עמך ביחד בעולם הזה, כי אתה תקדים לישוב ולחיות זמן יותר בארצות החיים, השי"ת יזכינו לעבוד עבודתו כרצונו ונזכה לאורך ימים ושנות חיים:

10. משך חכמה על בראשית פרק כב פסוק יד

ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד' יראה - הענין דאמרו ז"ל (קדושין מ) בישראל מחשבה טובה מצטרפת למעשה מחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה ובאומות אינו כן (תוס' שם לט: ד"ה מחשבה) רק מחשבה רעה מצרף למעשה ומחשבה טובה אינה מצטרפת למעשה והא הקב"ה אינו בא בטרוניא עם בריותיו ולמה העמיד הקב"ה נביאים לאו"ה כדי שלא יאמרו אילו העמדת לנו נביאים כו' (במדבר רבה ר"פ בלק) **אך הביאור כי בהמסרו יצחק את נפשו על קידוש שמו יתברך ומאז והלאה הוקבע לטבע קיים באומה הישראלית להימשך אחרי רצון ההשגחה מעומק הלב ולמסור נפשם ורוחם ומאודם על קדוש שמו יתברך כאשר עשו אבותינו באלף החמישי ובשישי כידוע, עד כי כעת יוקשה אל נפש הישראלי מה זה נסיון להאשל הגדול צור מחצבתינו אברהם ויצחק וכן כתב הרמב"ם בהלכות גירושין (ספ"ב) שמפני כן גט המעושה עפ"י דין הוי הואיל שנפש הישראלי חשוקה לרצון השם באמת, לכן אם מחשב הישראלי לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מצטרפת למעשה כי המחשבה נתעצמה וחשוקה בנפש הישראלי ומצדו אין עכוב כלל אבל חשב לעשות רעה היא רק כפורחת והבל נדף שעלה במחשבתו מאיזה סיבות שונות אבל זה אינו מרצונו הטוב והאמיתי, לא כן באומות העולם נפשם אותה רע ורשע תאות נפשו ואם יחשוב בטוב זה אינו חקוק אצלו רק עלה מאיזה סיבה אבל לא נתעצמה בנפשו כלל ולכן אמרו בסנהדרין ירושלמי (רפ"א) אף הקב"ה אינו דן יחידי שנאמר וד' יושב על כסאו וצבא השמים כו' אע"פ כו' חותם ביחידי שנאמר ויאמר ד' מי יפתה את אחאב היינו שמחשבה בלב אף המלאכים אינם יודעים כמו דכתיב (צריך תקון ע' מלכים א' ח, לט. ירמיה יא, כ.**

11. ספר בניהו בן יהודע על קידושין דף לט/ב

אמאי לא אגין מצוה עליה, כי היכי דלא ליתי לידי הרהור. קשא והלא הרהור רע בא מצד הבחירה שמסורה ביד האדם, וקיימא לן הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ואיך תגין המצוה לדחות ממנו בחירה הרעה, דא"כ הרי זה נעשה צדיק על ידי שמים. ונ"ל בס"ד, דידוע תרי מיני יצר הרע נלחמים עם האדם, האחד בא מצד הקליפה, והוא הנקרא מלאך רע, וזה הוא קשה יותר, והשני בא מצד זוהמת הנחש הדבוקה באדם מצד התולדה מעת חטא אדם הראשון, וזה אינו קשה כל כך כמו אותו שהוא מלאך רע, הבא מצד הקליפה, שזה נחשב מלך, וזה שר, ושניהם מתגרים באדם להחטיאו בשותפות כוחם ביחד, ובעת שביטלו אנשי כנסת הגדולה יצר הרע דעבודה זרה ונמסר בידם, ביטלו ליצר הרע הבא מצד הקליפה, אבל יצר הרע הבא מצד זוהמת הנחש הקשורה בבני אדם מצד התולדה לא נתבטל, אמנם כיון דנתבטל אותו יצר הרע העקרי הבא מצד הקליפה השייך לעבודה זרה, לא נשאר כח ביצר הרע הבא מצד זוהמת הנחש להחטיא את בני אדם בעבודה זרה בהיותו לבדו דוקא, ולכן נטהרו ישראל וניצולו מעון עבודה זרה מכאן ולהבא, שלא יחטאו בו, אך לא יבצר מהיות אדם פרטי נכשל בעבודה זרה מכח הקלוש של יצר הרע הבא מזוהמת הנחש, אף על פי שהוא נשאר לבדו, אבל מועטין הם אשר נכשלים בזה, ולהיות כי יצר הרע של עבודה זרה הבא מצד הקליפה נתבטל, אפשר להיות הגנה לאדם מצד איזה מצוה שיש לו, שתגין עליו שלא יכשל בעבודה זרה מצד יצר הרע הבא מזוהמת הנחש, דאין נוהג בזה אותה הכלל, דאמרו רז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שזה הכלל לא נאמר אלא כנגד אותו היצר הרע העקרי, שהוא מלאך רע שמחטיא את האדם בצירוף היצר הרע השני הנזכר, ולכן על הרהור עבודה זרה שכבר נתבטל יצר הרע שלה מזמן אנשי כנסת הגדולה, טען רבי יעקב באותה מעשה שראה, אמאי לא אגין מצוה עליה, כי היכי דלא ליתי לידי הרהור:

12. ריטב"א על מסכת קידושין דף לט/ב

אמר מורי נר"ו דהני רבנן דמסרי נפשייהו לקטלא משום ביאת גויה בפרהסיא היה מעשה שאסור מן התורה ובמזיד קנאין פוגעין בו כמעשה שהיה ולפיכך הוא בכלל גלוי עריות שיהרג ואל יעבור ואפילו להנאת עצמן ואפילו שלא בשעת הגזירה אבל בצינעה לית בה אסורא דאורייתא כדמוכח במסכת ע"ז ודינו שיעבור ואל יהרג ואם לא עשה כן מתחייב בנפשו ובמקומו הארכתי בזה בס"ד:

13. ספר שערי תשובה - שער שלישי אות ט

אולם ימצא דרך בשכר הנזהר מעבור על מצות לא תעשה, אשר השג ישיג לשכר עושה מצוה, כגון אם הזדמן דבר עבירה ליד האיש והתאוה תאוה לדבר ערוה וכבש יצרו כי זה מעקרי יראת השם יתברך; וכן מי שהזדמן לידו להתעשר באונאה ותרמית ואין רואה ואין יודע, והתהלך בתומו ובור כפיו, שכרו על זה כזורע לצדקה וטורח במצוה. וכן כתוב (תהלים קיט, ג): "אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי קדושין סוף פרק א): כיון שלא פעלו עולה בדרכיו הלכו. וכבר הקדמנו לך פירוש המקרא הזה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כג, ב): ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, כגון שבא דבר עבירה לידו ונצול ממנו. ועוד אמרו (מדרש תהלים ל - מלאכי ג, טו): "ליראי ה' ולחושבי שמו" - זה הבא דבר עבירה לידו ונצול ממנו. גם השכר הזה עיקרו ויסודו מצות עשה שכבש יצרו ביראת אלקים, כמו שנאמר (דברים י, כ): "את ה' אלקיך תירא".

14. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף לט/ב

אמר להו שני נושאי קיסר שמרוני. נ"ל בס"ד כונתו על שני המלאכים המלווין את הצדיק תמיד, הם שמרו אותו כמו שנאמר [תהלים צ"א א י"א] כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, אך לרוב הענוה שלו לא רצה לומר הדבר הזה בפירוש, אלא ברמז שכינה אותם בשם שני נושאי קיסר, וכונתו עולה יפה בלשון זה, דהתלמיד חכם נקרא מלך, וכמו שאמרו מאן מלכי רבנן, דכתיב [משלי ח' ט"ו] כי בי מלכים ימלוכו, וקיסר הוא שם גדול ועליון במלכות:

15. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף מ/א

הבא דבר עבירה לידו וניצול ממנה עושין לו נס. נ"ל בס"ד, מדה כנגד מדה, הוא כפה טבעו ושינה טבע התאוה הטבועה באדם, לכך יעשה לו נס שהוא שינוי הטבע, כי כל דבר שינוי הטבע נקרא נס. ועוד נ"ל בס"ד שאם בא לידו דבר עבירה ולא חטא, הרי זה מקדש שם שמים בפועל, ובזה יהיה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה למעלה שהוא חיבור וזווג בחינת שם הוי"ה במלוי אלפין שעולה מ"ה, ובחינת שם אדנ"י שעולה ס"ה, דשניהם עולין נס, כסוד מ"ש רבינו האר"י ז"ל על מאמר מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים [מגילה ב' ע"ב], ולכן זוכה זה שיעשו לו נס למטה על ידי השפע של חבור ב' שמות הנזכרים שהם מספר נס: